

१३।१४। "प्रत्यलूकः काकः" श्रीधरः। प्रतिहृषः उ-
लूको यस्य कप्। प्रत्यलूकक उलूकासुरूपे पक्षिभेदे
"उलूका प्रत्यलूकान्" हरिवं० २५०।

प्रत्य प्र पु० प्रति+उप-दाहे आभारस्य कर्तृत्वविवक्षायां क।
प्रातःकाले मधुरेशः।

प्रत्युषस् न० प्रति+उप-आभारे कसुनु। प्रातःकाले अमरः।
"याति अस्ति" पुराणादृष्यकिसलये प्रत्युषः वारिजातः
सूर्य्य षतकम्।

प्रत्युष पु० प्रत्युषति इति कासुकान् प्र+उप-इजायां क।
१प्रभाते अमरः "प्रत्युषपयनाभारे" हरिवं० ८१५०।
अष्टवसुमध्ये २५सुभेदे च जटा०। परशब्दे १८४७२०
दण्डम्। १४४४० यद्वरः।

प्रत्युषस् न० प्रति+उप-इजायास् कसुनु कश्चि वा। प्रभाते
अमरः "ज्ञानमत्यधिकं कार्यं" प्रत्युषस्यात्मनो जले
हरिवं० १४५०। [प्रतिबन्धकत्वात्तत्वात्सम्।

प्रत्युह पु० प्रति+ऊह-वज्। विज्ञे अमरः तस्य ऊहां प्रति
प्रत्युच अत्युच्चवत्प्रति वीप्सायाम् अत्ययी-अच् समी०।
एकैकस्यास्यौ काश्च० ६।३

प्रत्ये क् अत्यः एकमेकं प्रति वीप्सायामत्ययी०। एकैकस्मिन्
वीप्सायुते एकमन्वार्थे।

प्रत्ये क्बुध पु० इहभेदे लिङ्।

प्रत्यजस लि० प्र+तज्-तनूकरणे कसुनु। प्रकर्षेण तनूका-
रके यत्प्रातिनि ४०० १.८॥१ भा०।

प्रथ क्वातो आ० आ० अक० सेट्। प्रथते अप्रथित घटा० णिच्
प्रथयति। भावे अङ् प्रथा। [ति अप्रथयत् त।

प्रथ क्वातो अङ्ग० णिगे सङ्क० उरा० उभ० सेट् घटा०। प्रथयति-
प्रथम लि० प्रथ-अथम्। १प्रधाने २थादौ च अमरः। अस्ति
वा सर्वनामतात् प्रथमे प्रथमाः। तस्य भावः प्रज्।
प्राथम्य आद्याने प्राधान्ये च न०।

प्रथमज लि० प्रथमं जायते जन-उ। १पूर्वजाते २प्रथमगर्भजाते
पुंस्त्री० यजु० १६।२५ जन-ऊ। प्रथमजात तत्पार्थे लि०
प्रथमवयसिन् लि० प्रथमवयोऽवस्य वा० इति बालत्वात्
न पठाम्। प्रथमवदोयुक्ते यत० भा० ११।॥७। दक्षिणां
ङीप्।

प्रथमविज्ञा स्त्री प्रथमं विज्ञा विज्ञा क्वात्। प्रथमपरिची-
तायां क्षिप्वां महिषां कात्वा० १६।१।२१५

प्रथमसाहस पु० "पथानां द्वे यते साह" प्रथमः साहस
अतः त्रिषु० उक्ते साहयतपण्यद्वयस्ये द्युहभेदे

प्रथमाङ्गुलि पुंस्त्री० वनं०। उवाङ्गु "यद्वनं नहा-
प्राणं पथसाहचर्ययोगतः" प्रथमाङ्गुलिर्वाङ्गुलिः तन्वधारः।
प्रथमाश्रम पुं० न० कने०। मङ्गलार्थकमे "यदोरवन्तः प्रथमा-
अनो यथा" कुमा०।

प्रथा स्त्री प्रथ-घटा० भावे अङ्। क्वातो अमरः।

प्रथित लि० प्रथ-ऊ। १क्षमाते अमरः। २क्षारोचिषमनोः
प्रथभेदे पु० हरिवं० ७५०। १विष्णो पु० "अच्युतः प्र-
थितः प्राथः" विष्णु स०।

प्रथिमन् पु० प्रथोभायः प्रथु+इमनिच् प्रधादेशः। प्रथुत्वे
अमले। अतिशयेन प्रथुः इमनिच्। अतिशयेन प्रथुत्ययते
प्रथिमिनो स्त्री प्रथिमाङ्गुलिः "संज्ञायां मन्त्राभ्याम्" पा०
इति टिप्पणः। प्रथुत्ययतस्त्रीभेदे। अथवायां ह मत्तप्
मस्य वा। प्रथिमवत् इत्येव क्षिप्वां ङीप्।

प्रथिवी स्त्री प्रथिवी+प्रथो०। प्रथिषां भा० वि० ४४५०।

प्रथिष्ठ लि० अतिशयेन प्रथ-इठन् प्रधादेशः। प्रथुतरे।
तत्पार्थे दैवसुन् प्रथीयस् प्रथुतसे क्षिप्वां ङीप्।

प्रथु पु० प्रथते प्रथ--उन्। विष्णो "प्राथदः प्रथयः पथः"
विष्णु स०।

प्रथुक पु० प्रथ-वा० उक्। प्रथुके चिपिटके रामसुकुटः।

प्रदक्षिण न० प्रगतो दक्षिणाम् अत्वा० स०। दक्षिणपार्श्वत-
यते देवेभ्यः स्वदक्षिणदर्शनेन प्रणामभेदे तद्वक्ष्यमन्त्रा-
दिकं यथा "प्रसार्य दक्षिणं हस्तं स्वयं नक्षत्रिणः।
पुनः। दक्षिणं दर्शयन् पार्श्वं मनसापि च दक्षिणः।
सकृन्निर्वा वेष्टयेत् देव्याः प्रीतिः प्रजायते। स च प्रद-
क्षिणो ज्ञेयः सर्वदेवोत्तमिदः। अतोत्तरायणं यस्तु
देव्याः कुर्यात् प्रदक्षिणम्। स्वान् कानाम् समाचार्य
पश्चान्नोक्षयाम्नुयात्। मनसापि च यो दद्याद्देव्यै भक्त्या
प्रदक्षिणम्। प्रदक्षिणाद्वयमष्टके नरणां च न पश्यति"
काशिकापु० ७०५०। "एकं देव्यां रवौ च प्रतीक्ष कुर्या-
द्दिनायके। चत्वारि क्षेत्रे कुर्यात् त्रिवे चार्धं प्रदक्षि-
णम्" कर्मलोचनम्। "दक्षिणः दायर्षी गत्वा दिशं तस्याश्च
यान्मयोम्। तज्ज दक्षिणां गत्वा नक्षत्रारक्षिकोच-
वत्। अर्धचन्द्रं मध्येयस्य प्रथतश्च समीरितम्। शिवप्रद-
क्षिणं मन्त्री अर्धचन्द्रक्रमेण ह। नक्षत्रावस्थक्रमेणैव
सोमसूक्तं न चक्षुयेत्"। सोमसूक्तं जयतिः सरस्वत्याम्।
"प्रसार्य दक्षिणं हस्तं स्वयं नक्षत्रिणः पुनः। दर्शये-
दक्षिणं पार्श्वं मनसापि च दक्षिणः। क्षिप्वा च वेष्टु-
नेत् सस्यद् देवतायाः प्रदक्षिणम्" तन्वधारः।